

УДК 371.15(043)

Раїса Мойсеєнко,
м.Маріуполь

КАР'ЄРНЕ ЗРОСТАННЯ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

У статті висвітлюється проблема кар'єрного зростання педагога, розкривається сутність поняття «кар'єрне зростання», складові кар'єри, фактори, що впливають на кар'єрне зростання, планування кар'єри.

Ключові слова: кар'єра, кар'єрне зростання, педагогічна кар'єра.

В умовах соціально-економічної розвитку вельми актуальними для педагогічної науки є проблеми, що пов'язані з побудовою та розвитком кар'єри. Безумовно, прагнення особистості реалізувати себе через професійні досягнення, підтвердженням якого є кар'єрне просування, стає джерелом активності у професійній діяльності.

Проблема кар'єри, як феномену, заслуговує пильної уваги з позиції дослідників різних напрямків: соціально-психологічного (Л.М.Карамушка, Б. Г. Почебут, Л. П. Прокоф'єва, В. О. Чикер, І. Г. Юркова); соціально-економічного (Н. Ю. Альшевська, М.П.Лукашевич); управлінсько-менеджерського (А.Н. Заньковський, Є.О.Комаров).

Як зазначають дослідники, кар'єра – це життєвий показник соціальних і професійних досягнень особистості у певній організації. Кар'єра тісно пов'язана з особистістю, її цілями, ціннісними орієнтаціями, досвідом роботи за фахом. Значною мірою кар'єра залежить від потенційних можливостей працівника, його трудового потенціалу, професійних інтересів, здібностей.

Кар'єрне зростання у науковій літературі розглядається як цілеспрямоване посадове і професійне зростання, просування по службовим сходинкам; як зміна кваліфікаційних можливостей; як рух особистості у просторі організаційних позицій, що передбачає зміну функцій, статусу, соціально-економічного становища.

Особливостями кар'єрного зростання є дві базисні детермінанти – індивідуальна і соціально-управлінська. Перша детермінанта пов'язана з актуалізацією потреби людини у забезпеченні власної безпеки та благополуччя в умовах середовища життєдіяльності, друга – зі зростанням значення в усіх управлінських процесах ролі персоналу, в основі якого знаходяться індивідуальні кар'єрні можливості, що мобілізовані й організовані в інтересах системи [4].

Незважаючи на вагомий досвід у дослідженні різних аспектів кар'єри, все ж таки стають недостатніми існуючі знання щодо процесу формування кар'єри педагога та уявлення про особистісні детермінанти її розвитку. Протягом

десятиліть у суспільстві склалися певні стереотипи щодо педагогічної кар'єри та неможливості її побудови в галузі освіти.

Реалії сьогодення підтверджують, що реалізація ідеї безперервної освіти та навчання протягом усього життя сприяє необхідності розробки стратегії кар'єрного зростання педагога в освітньому середовищі.

Серед науковців та педагогів останнім часом існує думка про те, що кар'єра - це не тільки сходження по адміністративним щаблям, а й можливість стати унікальним фахівцем у галузі освіти. У такому разі перед вчителем постає проблема усвідомленого вибору власної стратегії професійної поведінки і діяльності щодо педагогічної кар'єри. Педагогічна кар'єра виступає як послідовність індивідуальних досягнень особистості, які мають певне значення для професійного становлення педагога та сприяють його професійному зростанню. У цьому випадку свідоме планування кар'єри виступає важливою основою самореалізації особистості у професійній діяльності.

Слід зазначити, що професійне зростання педагога - це цілеспрямований, довгостроковий процес, який починається з утворення, постановки мети суб'єктом діяльності (Швалб Ю.М.). Автор доводить, що цілепокладання, як особлива психологічна функція, забезпечує конкретизацію, ієрархізацію, а пізніше й реалізацію цілей людини. Цілепокладання внутрішньо організовується як психологічна умова й початкова ланка розгортання діяльності [5]. Мета визначає загальну спрямованість діяльності та виступає основою для критеріїв вироблення найбільш важливих, стратегічних рішень, визначає зміст планування.

Основною характеристикою професійної перспективи є кар'єрні домагання, які людина висуває перед собою. У професійних домаганнях втілюється той рівень кар'єрних досягнень, якого людина прагне досягнути в майбутньому. Як відзначає К.О.Абульханова-Славська, домагання особистості спонукають її до здійснення тієї діяльності, яка відповідає її домаганням [1].

Сутність процесу професійно-педагогічного розвитку педагога, зазначає Л.М. Мітіна, виявляється у поетапному засвоєнні педагогічних модусів (частин освітнього простору) на основі розвитку власного досвіду, а саме: соціально-комунікативного, предметно-змістовного, методико-технологічного, індивідуально-особистісного. Становлення кар'єри педагога визначається як багаторівнева система, що містить у собі професійне самовизначення особистості, засвоєння нею педагогічної діяльності, професійно-педагогічну адаптацію, включення до сфери професійних відносин та самореалізацію у праці [3].

Задовольнити потреби педагога у професійній самореалізації та одночасно вирішити ці питання в інтересах освітньої установи дозволяє планування кар'єри [2].

Складові кар'єри (за М.К. Маусовим):

1. Особистісна складова: мотивація самого працівника на кар'єру, прагнення до самореалізації через підвищення кваліфікації, яка виражається у бажанні просунення по службовим сходинкам та покращити своє матеріальне становище; наявність у педагога необхідних особистісних якостей; соціальне

визнання педагога з боку професійного оточення: висока оцінка престижності та соціальної значущості, обрана мета професійного зростання.

2. Ціннісна складова: загальноприйняті соціальні цінності: людська гідність, громадянський обов'язок, матеріальне благополуччя, а також певні ціннісні норми поведінки в організації; цінність та престижність для людини самої кар'єри, цінність навчальної установи, де працює педагог.

3. Виробнича складова: мета і завдання, які у перспективі буде вирішувати навчальний заклад; планування змін, у тому числі й нові освітні технології, напрямки діяльності; передбачене розширення або скорочення розмірів установи; вимоги до якості роботи педагога та керівників навчального закладу у подальшому.

На професійно-педагогічний розвиток педагога впливає безліч факторів, які у поєднанні сприяють кар'єрному зростанню фахівця. Так, І.Г. Юркова дослідила фактори кар'єрного зростання і дійшла висновку про те, що ними виступають особливості уявлень і диспозицій особистості, а також їх поєднання, до числа яких відносяться: цілісне сприйняття свого життєвого шляху в часі, орієнтація на цінності особистості (добро, істина, справедливість, порядок); орієнтація на досягнення результату діяльності, на придбання власних повноважень при одночасно вираженій громадській орієнтації, усвідомлення й прийняття пріоритету цілей організації; уявлення особистості про те, що типова людина - це істота соціалізована, свідомо, раціональна; адекватні реальній специфіці діяльності організації уявлення про культуру та її складові, як стиль управління, стратегічні цілі, методи управління персоналом і критерії оцінки успіху; відносно цілісна та несуперечлива система уявлень і диспозицій особистості [6].

Таким чином, кар'єрне зростання педагога можливе в умовах сучасної моделі освітньої установи за умов створення позитивного соціально-психологічного середовища, високої мотивації педагогів на результат професійної діяльності, планування кар'єри не тільки самим педагогом, а й керівництвом навчального закладу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абульханова-Славская К.А. Стратегия жизни / К.А. Абульханова-Славская. – М.: Мысль, 1991. – 299с.
2. Маусов Н.К. Управление карьерой персонала в условиях производства [Текст] / Н.К. Маусов, М.Н. Кулаков, Ц.В. Журавлев. – М., 1993.
3. Митина, Л.М. Учитель как личность и профессионал [Текст] / Л.М. Митина. – М., 1994.
4. Райгородский Д.Я. Психология личности. Т.1. Хрестоматия / Д.Я. Райгородский. – Самара: Бахрам – М., 1999. - 448с.
5. Швалб Ю.М. Психологические модели целеполагания /Ю.М.Швалб. – К.: Стилос, 1997. – 280с.
6. Юркова И.Г. Представления и диспозиции личности как фактор карьерного роста: на примере работников торговых предприятий:

Автореферат дис. ... кандидата психологических наук: 19.00.01
/ Кубан. гос. ун-т]. - Краснодар, 2007. - 25 с.